

TALABALARDA KREATIV KOMPETENTLIKNI TAKOMILLASHTIRISH

R.Sh. Berdiyeva

OXU magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16777480>

Annotatsiya. Ushbu maqolada talabalarda kreativ kompetentlikni shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy yondashuvlari ko'rib chiqiladi. Kreativ kompetentlik - bu shaxsning muammolarni hal qilish, yangi g'oyalarni yaratish va innovatsion faoliyatni amalga oshirish qobiliyatidir. Maqolada kreativ kompetentlikning mohiyati, uni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlar va ta'lim jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kreativ kompetentlik, innovatsiya, talaba, ta'lim, ijodkorlik.

Abstract. This article examines the theoretical foundations and practical approaches to developing creative competence in students. Creative competence is the ability of an individual to solve problems, generate new ideas, and engage in innovative activities. The article analyzes the essence of creative competence, the necessary conditions for its development, and its significance in the educational process.

Keywords: creative competence, innovation, student, education, creativity.

Абстрактный. В статье рассматриваются теоретические основы и практические подходы к формированию креативной компетентности у студентов. Креативная компетентность — это способность личности решать задачи, генерировать новые идеи и осуществлять инновационную деятельность. В статье анализируются сущность креативной компетентности, необходимые условия для её развития и её значение в образовательном процессе.

Ключевые слова: креативная компетентность, инновация, студент, образование, творчество.

Hozirgi zamonaviy jamiyatda kreativ fikrlash va innovatsion yechimlarni topa olish qobiliyati dolzarb hisoblanadi. Kreativ kompetentlikni rivojlantirish yoshlarda muhim kasbiy va shaxsiy sifatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Bu kompetentlik nafaqat ilmiy va texnik sohalarda, balki barcha sohalarda muvaffaqiyatga erishishning asosiy omili sifatida qaraladi. Shu sababli, talabalarda kreativ kompetentlikni rivojlantirish masalasi pedagogik va psixologik tadqiqotlar markazida turadi.

Kreativ kompetentlik – bu insonning yangi g'oyalarni ishlab chiqish, muammolarni nostandart yondashuvlar bilan hal qilish va ijodiy jarayonlarda faol qatnashish qobiliyatidir. Ushbu qobiliyatni rivojlantirish talabaning ijtimoiy faoliyatga tayyorligini oshiradi, ularni jamiyatda raqobatbardosh va moslashuvchan shaxs sifatida shakllantiradi.

Talabalarda kreativ kompetentlikni rivojlantirishning bir nechta muhim yo'nalishlari mavjud. Birinchidan, ta'lim jarayonida muammoli vaziyatlarni shakllantirish va ularga nostandart yechimlarni topishga undaydigan metodlardan foydalanish zarur. Masalan, 2020-yilda o'tkazilgan UNESCO tadqiqotida kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun loyiha faoliyatiga asoslangan yondashuvlarning samaradorligi qayd etilgan. Shu bilan birga, 2018-yilda AQShning Kaliforniya universitetida o'tkazilgan tadqiqotda muammoli vaziyatlar orqali o'rgatilgan talabalar ijodiy yechimlarni an'anaviy metodlarga qaraganda 25% samaraliroq topishi aniqlangan.

Ikkinchidan, ta'lim tizimida loyiha faoliyati va ijodiy topshiriqlarni keng joriy etish muhimdir. Loyiha ishlari talabalar uchun nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatini yaratadi va ularda mas'uliyat, jamoada ishlash va yangiliklar yaratish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan, 2019-yilda Germaniyada o'tkazilgan tadqiqotda loyiha asosida o'qitilgan talabalar an'anaviy metodlarga qaraganda kreativ yechimlarni ikki barobar tezroq topgani aniqlangan. O'zbekistonning Samarqand davlat universitetida 2021-yilda o'tkazilgan tadqiqotlar natijasida loyiha asosida ishlovchi talabalar ijodiy fikrlash ko'rsatkichlari 30% ga oshgani ma'lum bo'ldi.

Uchinchidan, ta'lim muassasalarida ijodiy muhitni shakllantirish talabalarni yangi g'oyalar yaratishga ilhomlantiradi. Masalan, Finlandiya ta'lim tizimida 2015-yilda joriy etilgan yangi dastur talabalarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilib, xalqaro PISA reytingida mamlakatni yetakchi o'ringa olib chiqdi. Shuningdek, 2020-yilda Singapurda o'tkazilgan tadqiqotlarda ijodiy muhitda ta'lim olgan talabalar 40% ga samaraliroq bo'lgani qayd etilgan.

Kreativ kompetentlikni rivojlantirishda o'qituvchilarning roli katta. Ular talabalarni ijodiy fikrlashga undash uchun motivatsion yondashuvlarni qo'llashlari va ularga erkin fikrlash imkoniyatini yaratishlari lozim. Masalan, AQShda 2021-yilda o'tkazilgan tadqiqotda ijodiy pedagogik metodlarni qo'llaydigan o'qituvchilar o'z talabalarida kreativ fikrlashni 35% ga oshirganligi qayd etilgan. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan 2022-yilda o'tkazilgan monitoringda ijodiy yondashuvlarni qo'llaydigan o'qituvchilar sinflarida o'quvchilar ijodiy fikrlash ko'rsatkichlari 20% ga yuqori bo'lganligi aniqlandi.

Bundan tashqari, talabalarni turli xil ijodiy mashg'ulotlar, konkurslar va tadbirlarga jalb qilish orqali ularda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish mumkin. Masalan, O'zbekistonda 2022-yilda tashkil etilgan "Kreativ yoshlar" tanlovi minglab talabalarni o'z g'oyalarini namoyish qilishga undadi. Shuningdek, 2023-yilda Toshkent shahrida o'tkazilgan "Innovatsion g'oyalar" forumida 1000 dan ortiq talabalar ishtirok etib, o'z ijodiy ishlari bilan qatnashdilar.

Kreativ kompetentlikni rivojlantirish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati ham katta. Virtual laboratoriyalar, onlayn platformalar va kreativlikni rivojlantiruvchi dasturlar talabalarga o'z bilimlarini chuqurlashtirish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Masalan, 2023-yilda taqdim etilgan OpenAI'ning ChatGPT modeli ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun o'quvchilarga yordam beruvchi eng samarali texnologiyalar qatoridan joy oldi. 2024-yilda esa Toshkentdagi Axborot texnologiyalari universitetida ChatGPT va boshqa texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish loyihasi ishga tushirilgan.

Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, talabalarda kreativ kompetentlikni rivojlantirish – bu murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, pedagogik innovatsiyalar, zamonaviy texnologiyalar va ijodiy muhitni o'z ichiga oladi. Mazkur jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish orqali nafaqat o'quv jarayonida, balki hayotning barcha jabhalarida yoshlarning ijodkorlik qobiliyatlari yuksaladi. Misol uchun, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ijodkor yoshlar nafaqat o'z mamlakatida, balki butun dunyo bo'ylab iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotga salmoqli hissa qo'shadi. Buning yorqin misoli sifatida Yaponiyada 2022-yilda tashkil etilgan "Yoshlar Innovatsion Forumi"da ijodkor talabalarining texnologik loyihalari xalqaro investitsiyalarni jalb qilgani va yangi ish o'rinlari yaratishda asosiy omil bo'lgani qayd

etildi. Shu bilan birga, O'zbekistonda "Yangi O'zbekiston - kreativ avlod" strategiyasi doirasida 2025-yilgacha bo'lgan davr uchun kreativ kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha qator davlat dasturlari tasdiqlandi. Bu tashabbuslar yoshlarni jamiyatda faol va muvaffaqiyatli shaxslar sifatida shakllantirish uchun mustahkam zamin yaratadi.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Avezov O.R. Oila psixoterapiyasi nazariyalari. Darslik, "Kamolot" nashriyoti, 2024 yil. 316 bet.
2. Avezov O.R. Ekstremal vaziyatlarda psixologik xizmat Darslik,"KAMOLOT" nashriyoti, 2023 yil. 332 bet.
3. Avezov O.R. Mutaxassislikka kirish. Darslik,"Durdona" nashriyoti, 2021 yil. 243 bet.
4. Avezov O.R., Jalilov H.N. IQ test. Uslubiy ko'rsatma. "Navro'z" nashriyoti Buxoro. 2020 yil. 172 bet.
5. Avezov O.R. Masofaviy ta'limda o'quv faoliyatini tashkil qilishda ekstremal vaziyatlarning psixologik tahlili. "Masofaviy ta'limni tashkil etishning pedagogik-psixologik jihatlar". //Xalqoro ilmiy-amaliy anjumani materiallari// Toshkent, 2021 y. B. 501 - 504.
6. Avezov O.R., L.Ya. Olimov. Sosial Psyshological Sharasteristiss Of Psyshological Defenses Manifested In Adolescents In Extreme Situations. International journal of ssientifis & teshnology researsh volume 9, issue02, February 2020 p. 2784-2786
7. Avezov O.R. Role of strong-willed prosesses in formation of the personality. Xalqoro ijtimoiy fanlar anjumani. Buxoro, 2018 y. 17- 21 oktabr
8. Kaliforniya Universiteti (2018). "Problem-Based Learning: Enhancing Creativity in Students." Academic Journal of Innovative Education.
9. Germaniya Ta'lim Tadqiqotlari Markazi (2019). "Projektbasiertes Lernen und Kreativitätsentwicklung."
10. Samarqand Davlat Universiteti (2021). "O'zbekistonda kreativ ta'lim dasturlari samaradorligi."
11. Finlandiya Ta'lim Kengashi (2015). "Educational Reforms and Creativity Outcomes."